

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

LETO (año) XLIII. št. 1-4

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

de enero a junio 1996

ZAPISEM V POTOVALNI DNEVNIK: Naš umetnik v svetu in naša umetnina kot najvišje znamenje zdomstva. Umetnika spoznamo po njegovem delu in po njegovem stremljenju; v sebi ima nekaj, kar ga nenehno in vztrajno žene v svet pomenskega in oblikovnega izražanja. Vse življenje umetnika je naravnano po tisti notranji sili estetskega izživljanja, ki išče v stvarih njihovo globljo izraznost. Življenje zdomskega umetnika pa je določeno še po usodi slovenstva v svetu. Smisel njegovega ustvarjanja je v posebnem narodnostnem reševanju. V luči umetnostnega stremljenja dobi sleherna stvar svojo osvetljava in bitno vrednost; umetnik se zbliža s stvarmi in življenjem. S svojim delom odkriva tistega "duha", ki ga ima - govorim po indijansko - vsaka stvar v sebi, da jo varuje in ohranja. Stvaritve in podobe našega umetnika morajo imeti v sebi "duha", ki je prinesen iz alpsko-kraško-panonskega sveta in iz časa trdote, milobe, sončnosti in teme.

Določiti razmerje med izrazom realnega sveta in izrazom svoje ustvarjalnosti - v tem je umetnikova rast in žrtev in v tem doživlja navadno tudi največje nerazumevanje. Slovenski zdomski umetnik je poleg tega razklan še med domovino in svetom, med bolečino preteklosti in udarci zdanjosti. Vendar pa je z umetnostjo podobno, kot z mitom - ne oblikuje neko več ali manj zdanjsko in logično resnico, ampak bitno; umetniška stvaritev se ne prilagodi tej ali oni stvarnosti, ampak izraža več: nadstvarnost, ki je estetsko lepa in pomembna.

Umetnina je sad zorenja. Ne nastane slučajno, ampak zahteva od človeka predanosti emociji in delu. In v tem, ko se umetnik predaja, trga "duhove" iz dreves in kamena, iz zemlje in oblakov, iz časa in sebe.

France Papež

Zapisi iz zdomstva str. 99

Razpihnimo žerjavico in spet zanetimo kres!

(Iz nagovora predsednika arh. Marijana Eiletza na občnem zboru SKA dne 27. aprila 1996.).

TE DNI poteka dvainštirideset let življenja Slovenske kulturne akcije: kar dvoje generacij je zajetih v tem obdobju. Začelo se je z mogočnim kresom, ki je v hipu zajel vse zdomske kulturnike in izžareval svojo toploto in luč preko oceanov in gorovij, celo v zazidano domovino je posegel kak pramen njegove luči, te "republike duhov".

Takrat je bila slovenska kulturna pomlad v svobodnem svetu. Sedaj, v letu 1996, ko se je kolo zgodovine že obrnilo za skoraj pol stoletja in je naša organizacija že prešla skozi dobe vročega poletja in jesenskega osipa, se danes soočamo z mrzlo in suho zimo. Brskamo po žerjavici, ki še vedno tli pod pepelom tistega kresa in nabiramo novo dračje in les, da razživimo ogenj. Starih pionirjev je ostalo malo, že kasnejši počasi odhajajo, nam pa grozi mraz in noč. Prav pred kratkim se nam je iztrgal France Papež, naš vogelni kamen...

Tisti, ki smo še tu na svojih mestih, smo se zmenili, da bomo vztrajali naprej, da bomo pogledali realnosti v oči, pa se odločili. A ne le pragmatično in hladno, ne! Čimbolj pošteno in pravično, pa čimbolj zavzeto in odgovorno! Držali bomo roko na srcu in gledali navzgor. Z namenom, da izvemo za čim širša mnenja med našimi ustvarjalci, smo sklenili izpeljati anketo med našim članstvom, katere rezultati so pred nami. Odgovori so zgovorni, iz globine duš napisani, včasih ostri, največkrat ljubeči, skoraj vsi pa malce zaskrbljeni, vprašljivi, pa tudi vzpodbudni, v veliki večini odločno namerjeni v nujnost nadaljevanja Slovenske kulturne akcije. Odgovore in zaključke te ankete bomo objavili v Meddobju, ki je že v tisku in bo v kratkem izšlo.

Naj povzamem peščico izraženih mnenj anketirancev, ki odsevajo večinsko zamisel o bodočnosti naše organizacije:

- Slovenska kulturna akcija mora obstajati, dokler bo obstajala emigracija, čeprav se bo otesla naslova "politična emigracija". Morala bo najti okvir za povezovanje v svetu rojenih generacij...
- Poslanstvo SKA se ne more spremeniti...potreben je živ osebni stik med osebami s podobnimi nagnjenji, zanimanji in darovi...
- Treba je nazaj k virom, k metodam in idealom, ki so jo naredili veliko, zanimivo in transkontinentalno...
- Pretresti bo treba, ali naj bi bilo bodoče ustvarjanje samo v slovenskem jeziku ali ne...
- SKA se bo morala usmeriti v slovensko-argentinsko sodelovanje in izmenjavo kulturnih vrednot.
- Nujno je, da razširi redno članstvo in pomladi vso organizacijo...
- Naravno bi bilo, da bi SKA postajala čedalje bolj argentinska"...
- SKA bi morala postati v interkulturno mrežo svetá oprta, kulturnopovezovalna, informativna in posreduvalna slovenska ustanova...
- Obstaja nevarnost "provincializma" v Argentini, pa tudi s Slovenijo. Provincialna kultura ni kultura. Vsaka prava kultura mora biti "protagonična" tam, kjer je, ampak odgovori so univerzalni.
- Delo starih kulturnikov naj prevzema mlada generacija...

Občni zbor 1996: Poročila

Poročilo literarnega odseka za občni zbor S.K.A. dne 27. aprila 1996. Doba poteka med 4/94 in do 4/96. Zaradi bolezni mojega očeta, imam izredno pooblastilo od njega, čeprav nisem članica SKA, da podam poročilo občnemu zboru, pozdravljajoč vse člane.

Najprej naj omenim, da je SKA v tem času izdala 4 zvezke Meddobja. Urejeno je tako, da na leto izidejo 4 številke v dveh zvezkih.

Kot najpomembnejši dogodek zadnje poslovne dobe, je bilo praznovanje štiridesetletnice ustanovitve SKA v Ljubljani. Ob tej priliki, skupaj z Mohorjevo družbo v Celju, je izdala svoj jubilejni zbornik, kjer opisuje svoje štiridesetletno delo za slovensko kulturo v izseljenstvu in begunstvu.

Leta '94 se je priredil literarni natečaj v spomin Ladislava Lenčka.

V tej poslovni dobi so odšli v večnost trije člani literarnega odseka: Maks Osojnik, Frank Bukvič in Dolores Terseglav.

V juniju '94 je bil Balantičev večer s predvajanjem videa in predavanjem dr. Marka Kremžarja.

V petek 8/9/95 je SKA počastila spomin pesnika Ivana Hribovska ob 50. letnici njegove smrti z recitacijami njegovih pesmi.

Imeli smo tudi obisk iz Slovenije, 21/10/95 je o slovenski emigrantski književnosti govorila prof. dr. Helga Glušič. S tem naj bi zaključila moje skromno poročilo literarnega odseka ki ima glavno težo v delovanju SKA, a dovolite mi, da se v imenu mojega očeta zahvalim za vsa leta skupnega dela in lepih doživetih trenutkov.

Andrejka Papež

Poročilo Teološkega odseka SKA

1. Predavanje dr. Mirka Gogale, "Kaj je z našo ideologijo?", nadaljevanje prejšnjega njegovega predavanja o temi "Vera, ideologija, politika."

2. "Današnji napadi na družino"

P. dr. Alojzij Kukovica DJ je 18. junija 1994 predaval o

(Iz nagovora - s prve strani)

Na podlagi teh večinskih smernic ter mnenj, izraženih na različnih odborovih sejah in v razgovorih z drugimi ustvarjalnimi člani v zadnjih mesecih, predlagam sledeči program za obdobje 1996/1998:

- 1) SKA mora delovati naprej kot dosedaj, z vzpodbujanjem notranjih sil, ki izhajajo iz vrednot slovenstva in krščanstva ter zavzetosti za lepo, dobro in resnično.
- 2) Ohranila bo svoj značaj "univerzalnosti", obenem pa delovala intenzivno med slovensko skupnostjo v Argentini v skrbi za njeno kulturno rast.
- 3) Posebno pozornost bo morala posvečati pritegnitvi mlajših, v svetu rojenih generacij; zato bomo vključili v redno članstvo čimveč mlajših ustvarjalcev.
- 4) Iskala bo najnujnejša sredstva za uspešno delovanje vseh administrativnih funkcij ter mecenške ali stalne podpore našim ustvarjalcem od strani matične države Republike Slovenije.

Naj zaključim ta nagovor z željo, da nam Bog podeli moči, zdravja in zmožnosti, da bomo izpeljali naloge, ki si jih zastavljamo, da bomo spet doživeli novo slovensko zdomsko pomlad, poživiljeno s tretjo generacijo tega "slovenskega čudeža."

Marijan Eiletz, predsednik

(P.S. zgoraj omenjene programske točke so bile soglasno odobrene od občnega zbora.)

temi "Današnji napadi na družino". Povod za predavanje mu je dala Konferenca OZN o svetovni demografski ureditvi, ki se je pripravljala v El Kairu in je ogrozila osnovne krščanske in naravnopravne družinske vrednote. - Predavanje je bilo kasneje ponatisnjeno v Argentini in Ljubljani.

3. "Krščanstvo in kultura"

je bilo naslov predavanja, ki ga je imel dr. Franc Rode 9. septembra 1994. Mala dvorana je bila popolnoma polna. Dr. Franc Rode je tajnik papeškega Sveta za kulturo, tako je bilo predavanje programsko razmišljanje o vlogi tega papeškega dikasterija in o zadržanju Cerkve do kulture v zgodovini.

4. 1. julija 1995 je bilo predavanje p. dr. Alojzija Kukovice DJ o papeški okrožnici "Evangelium vitae".

5. 16. septembra 1995, je bila **okrogla miza** o dr. Gogalovem predavanju-eseju "Kaj je z našo ideologijo?", ki ga je imel leto dni prej. Sogovorniki pri tej okrogli mizi so bili dr. Katica Cukjati, prof. Tine Vivod, Tone Rode in prof. Vinko Rode. Vsak je iz svojega zornega kota prispeval poglede na predavanje dr. Gogala. Predavanje je bilo posvečeno analizi naše skupnosti in njeni prihodnosti. Okroglo mizo je vodil arh. Jure Vombergar.

6. "Bog, človek, narava"

30. septembra 1995 je o gornji temi predaval prof. Matjaž Puc, v obliki osebnega razmišljanja o mestu človeka v vesolju in o človekovem razmerju do Boga. Teološko pričevanje laika, ki je iz območja znanosti prestopil v območje Skrivnosti.

J. Rode

Likovni odsek

Prirejane so bile tri samostojne razstave, in sicer:

- Andreje Dolinar
- Milana Volovška in
- Ivana Bukovca

Ob Priliki slovesnega proslavljanja 40. jubileja Slovenske kulturne akcije v Ljubljani je bila organizirana skupinska likovna razstava ustvarjalnih članov SKA, pri čemer se moram posebej zahvaliti za sodelovanje gospodični Zalki Arnšek. V okviru likovnega odseka je predavala na kulturnem večeru slikarka gospa Šorli Pucova.

Odbor slovenske kulturne akcije

izvoljen na občnem zboru dne 27. aprila 1996 v Buenos Airesu

predsednik: *arch. Marijan Eiletz*

podpredsednica: *dr. Katica Cukjati*

podpredsednik: *dr. Jure Rode*

tajnik: *Vinko Rode*

pomočniki tajnika: *Tine Debeljak in Milena Ahčin*

blagajnik: *Alojzij Rezelj*

referentka za mlade ustvarjalce: *Andrejka Papež*

Nadzorni odbor: *dr. Andrej Fink, arch. Jure Vombergar, Milan Volovšek*

Obenem so člani odbora vodje posameznih odsekov:

literarni odsek: *France Papež* (namestnika: *Tine Debeljak* in *Vinko Rode*)

filozofski odsek: *dr. Mirko Gogala*

teološki odsek: *dr. Jure Rode*

družbeni odsek: *August Horvat*

likovni odsek: *Ivan Bukovec*

gledališki odsek: *Frido Beznik*

glasbeni odsek: *prof. Ivan Vombergar*

zgodovinski odsek: (trenutno brez vodje)

prirodoslovno-znanstveni odsek: *Tine Debeljak*

Glavni urednik revije Meddobje: *France Papež*

Urednika glasila Glas kulturne akcije: *Vinko Rode* in *Tine Debeljak*

Odsek je sodeloval tudi v vseh revijah Meddobja z umetniško prilogo. Objavljena so bila kiparska dela Ivana Bukovca, ter slikarska dela Andreje Dolinar, Milana Volovška in Teda Kramolca.

Člani SKA so se predstavili s samostojnimi razstavami, izven SKA:

- Milan Volovšek v Bariločah
- Marjeta in Andreja Dolinar v Sloveniji ter
- Ivan Bukovec v Sloveniji.

Zadnjega je povabilo društvo Slovenija v Svetu, preko SKA, in sedaj se enako pripravlja potovanje in razstava slikarke Adriane Omahna. Za to sodelovanje izrekam iskreno zahvalo društvu Slovenija v svetu.

Ivan Bukovec

Vodja likovnega odseka

Poročilo Odseka za družbene vede.

V zadnji poslovni dobi so se v okviru Odseka vršila štiri predavanja, dal pa je tudi nekaj pobud za predavanja drugih Odsekov. Bil je prisoten s svojimi prispevki v vseh številkah Meddobja, ki so izšle v tem obdobju.

Člani Odseka sodelujejo s članki in razpravami tudi v revijah, ki izhajajo v domovini, zamejstvu in deželah njihovega bivanja. Imajo predavanja na različnih forumih in se udeležujejo v različnih organizacijah, posebej še v zamejstvu.

Delovanje ni več tako aktivno kot je bilo pred leti. Nekateri člani so oboleli ali onemogli oziroma prezaposleni s poklicnim delom, drugi pa so že prestopili prag večnosti. Posebno težko je dobiti sodelavce za Meddobje.

SKA stopa s tem občinim zborom v novo obdobje, enako kot vsa slovenska poveljna skupnost v Argentini. Nujno je, da se misli in gleda za naprej, če hoče še kot skupnost živeti in obstojati. Postopoma morajo prevzeti vodstvo

ustanov in delovanje v skupnosti oni, ki so še kot otroci prišli v izseljenstvo in njihova starost ne presega šestdeset let, predvsem pa pripadniki druge generacije, ki morajo postopoma pritegniti mlade tretje generacije. Nekaj tega se že prakticira v nekaterih krajevnih domovih in osnovnošolskih tečajih. Pri tem pa tudi starejši ne smejo ostati ob strani. To je eden izmed predpogojev, da bo slovenska skupnost v Argentini živeča tudi v bodoče. Pri teh prizadevanjih mora aktivno sodelovati SKA in s svojim delovanjem navezati tesnejše stike s skupnostjo.

A. Horvat

Poročilo blagajnika na občnem zboru S.K.A.

Zaključili smo dobo dveh let dela pri Slovenski kulturni akciji. Predložil sem bilanco v pregled in potrditev z morebitnimi pripombami. Iz nje je razvidno, da smo kar dobro gospodarili. Seveda je bistvena postavka dobrega upravljanja z denarjem tudi velika podpora, katero nam vsako leto posreduje ministrstvo za kulturo republike Slovenije. Rad bi tudi poudaril, da je rednih naročnikov in plačnikov vedno manj in brez podpore iz Slovenije bi ne mogli izdajati redno naše revije MEDDOBJE in glasila SKA GLAS. Ker je predložena bilanca pozitivna, nam to nakazuje pobudo in obveznost, da z delom za slovensko kulturo med nami nadaljujemo. Zahvalim se celotnemu odboru za zaupano mi mesto blagajnika. Zahvalo smo dolžni tudi vsem našim članom, naročnikom, dobrotnikom in prijateljem SKA, tako v Argentini, kot drugje po svetu. Posebna zahvala tudi gospej Mileni Ahčin, za pomoč in sodelovanje pri vodstvu naše pisarne. Z željo, da bi naši skupni naporji doprinesli svoj delež k slovenski kulturni dejavnosti v domovini in po svetu, zaključim to moje blagajniško poročilo.

Lojze Rezelj

Blagajnik S.K.A.

Jubilej

Arh. Marijan Eiletz sedemdesetletnik.

Naš predsednik je izpolnil sedemdeset plodnih let. Uveljavil se je s svojim poklicnim delom, zaslužen pa je tudi v naši skupnosti kot javni delavec. Njegove stvaritve krasijo v glavnem argentinsko okolje a je znan tudi med nami, saj je zamislil in izvedel načrte za našo osrednjo Slovensko hišo s cerkvijo Marije Pomagaj, Slomškov dom v Ramos Mejía, Slovenski dom v San Martinu, Rožmanov dom, in dr. Sodeloval je v našem gledališkem odseku

kot scenograf, opremil je naše revije in knjige. V skupnosti je priznan organizator in voditelj kulturnih prireditvev, sodeluje pa tudi kot predavatelj in pisec dobrih člankov. Pri SKAS-u je bil vrsto let odbornik in šest let njegov predsednik. S svojo požrtvovalnostjo, ljubeznivim nastopom in izredno obzirnostjo si je pridobil širok krog prijateljev med Slovenci tukaj in v domovini.

Spretno je pripravil in vodil slavje 40-letnice SKA v Ljubljani. Takrat je imel na ramenih odgovornost predstavnštva vsega kulturnega zdomstva, vse njegove dejavnosti skozi štiri desetletja. Z zadoščanjem in ponosom smo spremljali simbolično vrnitev naših ustvarjalcev v domovino. Vrnitev, ki je bila častna, kar je v dobri meri

zasluga našega predsednika. Čutimo, da je bil to moralni dolg Akcije do svojih ustvarjalcev.

Odborniki SKA še posebno cenimo njegove voditeljske vrline: širino obzorij in odprtost duha, kar zagotavlja zdravo vzdušje za svobodno izražanje; pa njegov optimizem, ki nas bodri in vabi k nadaljevanju ustvarjalnega dela. Odlikuje ga čut za ravnotežje in smisel za harmonijo razmerij, ne samo v njegovem strokovnem poslu, ampak tudi pri gradnji človeških odnosov v ustanovah.

SKA mu čestita ob pomembnem jubileju in se mu tudi zahvaljuje, da je ponovno sprejel garaško mesto predsedništva - ad honorem. Časti ne bo veliko, dela pa nemalo. Ad multos annos!

Dr. Rudolf Čuješ 80 Letnik.

Rodil se je v Celju 14. junija 1916. Leta 1939 je diplomiral na pravni fakulteti ljubljanske univerze. Študije je nadaljeval v emigraciji v Gradcu, kjer je doktoriral iz političnih ved leta 1947 s specializacijo v sociologiji. Emigriral je v Kanado in po nekaj letih postal profesor sociologije na St. Francis Xavier University v mestu Antigonish, Nova Scotia, kjer je ostal do upokojitve. Tudi po upokojitvi je imel še nekaj let predavanja na šoli za socialne delavce. Je avtor vsaj 4 knjig, številnih razprav in člankov v različnih revijah. Centrala kreditnih zvez v Nova Scotia je založila njegovo knjižico o Janezu E. Kreku v angleščini, piše pa tudi članke v kanadske časopise in revije. Predaval je na socialnih katoliških konferencah širom Kanade in Združenih držav. Sodelovati v slovenskih revijah je začel že doma leta 1939 v Času, potem je nadaljeval v Kanadi, v Argentini pa je bil sodelavec Družabne Pravde in Meddobja ter Slovenske poti. Bil je med stalnimi sodelavci časopisa Slovenska država. Občasno je izdajal tudi revijo Novi razgledi. Bil je med ustanovitelji časopisa Slovenska država in Hranilnice in posojilnice Janeza E. Kreka v Torontu. Pred dvema letoma je po smrti žene tudi on težko zbolel, a je že toliko okreval, da je lahko potoval na obisk k sestri v Slovenijo, ki ga bo ponovil tudi letos. Želimo mu popolnega okrevanja in mnogo zdravih ter zadovoljnih let!

Odšli so

Umetniku besede, Francetu Papežu, besedo v slovo!

Dovoli mi, dragi France, da ti v imenu SKA izrečem nekaj besed v slovo, tebi, ki si bil eden najpomembnejših umetnikov slovenske besede v zdomstvu. Pred 42 leti si pomagal graditi temelje tega našega kulturnega gradu. Sodeloval si neprekinjeno vsa ta dolga desetletja na področju literature kot pesnik, pisatelj, dramatik, esejist, predavatelj, zgodovinar, kritik, nekoč tudi slikar, vodja literar-

nega odseka SKA, dolgoletni urednik Meddobja, ter dopisnik mnogih publikacij v svetu in v Sloveniji.

Tvoja bit je bila zasidrana globoko v umetnosti slovenske besede, kjer si mesec za mescem, leto za letom dokazoval svojo močno navezanost na slovensko kulturo, obenem pa poudarjal še druge vrednote, kot dobrotu, resnico in pravico. Znal si se dvigniti iz grenkega domotožja, ki je težila tvojo mehko naravo, v močno nadnaravno navezanost z domovino Slovenijo, pa vendar si znal doseči ravnotežje v tej tako daljni deželi med Andi in južnim Atlantikom, domovini tvojih otrok, ki si jo tako mehko in malce otožno opeval v svojih poezijah.

Tvoj nagli odhod nas je udaril sredi osipa zdomskih ustvarjalcev, sredi novega obdobja v bližnjih stikih s slovensko kulturo v domovini. Mnogi od tvojih sodelavcev so že odšli in se danes že snidevaš z njimi tam zgoraj, drugi še čakamo na poziv, a moramo vztrajati na poti teh idealov, za katere si pravzaprav žrtvoval vse svoje življenje.

Dragi France, tvoje delo ti bo najlepši nagrobni spomenik, tvoji prijatelji bodo pričevalci vrednot, ki si jih ustvarjal, vsi te bomo ohranili v najbolj dragem spominu.

Naj ti bo lahka ta zemljica v pampi, ki si jo tudi znal ljubiti.

M. E.

Dr. Branka Sušnik

Pred kratkim je v Asuncionu, glavnem mestu Paragvaja, umrla slovenska znanstvenica svetovnega slovesa, dr. Branka Sušnik, ki je svoje življenje posvetila antropologiji predvsem paragvajskih indijancev.

Doma je bila iz Device Marije v Polju (danes laicizirano v Polje), kjer je bil njen oče vodja žendarmerijske postaje. (padel je kot prva žrtev revolucije na Slovenskem). Na Ljubljanski univerzi je Branka študirala moderne jezike, pozneje pa še orientalistiko. Po diplomu je odšla v Italijo kjer je na rimski univerzi študirala orientalske jezike, klinopisje itd. Tam je tudi doktorirala. Nekaj časa je bila tudi zaprta v komunistični ječi v Ajdovščini.

Z večino slovenskih beguncev je odšla v Južno Ameriko v Paragvaj. Tam se je takoj vrgla v znanstveno delo, in sicer raziskovanje indijanskih plemen, ki jih je v Paragvaju še veliko in so tedaj živeli še zase, izven civilizacije. Prve raziskave so omogočile privatne ustanove, pozneje paragvajska vojska. Zaradi svojega v svetu odmevnega dela je postala voditeljica etnografskega muzeja Andrés Barbiero ter profesorica tamkajšnje etnološke fakultete, kar je ostala do smrti. Njeno glavno delo je bilo vodstvo muzeja, preko katerega je stopila v stike z svetom. Obenem pa je raziskovala živ-

Šele danes sem zvedela za žalostno novico o smrti Franceta Papeža. Upala sem, da bo še okrevaj, čeprav sem vedela da je šlo za resno bolezen. Novica me je zelo prizadela. Brez pretiravanja lahko trdim, da nisem v dolgih letih intenzivnega dela na svojem strokovnem področju - kulturna zgodovina Slovencev na tujem - srečala nobenega človeka, ki bi tako dovršeno kot on, združeval širino duha, čuteče srce in globoko razumevanje do drugačnega mnenja. Hkrati pa je vztrajal pri izpovedovanju svoje resnice, svojega gledanja na svet. Osebnostno skromen, a marljiv in ustvarjalen kulturni delavec. Njegovo delo je bilo v zadnjih letih pozitivno ocenjeno v domovini, njegovo ime je že vključeno povsem enakopravno v slovensko zgodovino. Zavedam se pa, da bo njegova smrt hud udarec za Slovensko kulturno akcijo, predvsem za revijo Meddobje. Upam, da boste znali rešiti ta izziv, v kolikor (in kdajkoli) potrebujete kakšno podporo, prosim, upoštevajte mojo iskreno pripravljenost za pomoč. Prav pred kratkim je bila revija Meddobje, na moj predlog, uvrščena med revije, ki štejejo pri Ministrstvu za znanost in tehnologijo za prvo kategorijo znanstvenega tiska. Pripravljala sem se, da to sporočim gospodu Papežu, a me je smrt prehitela. Vsem članom SKA moje iskreno sožalje ob Papeževi smrti.

Lep pozdrav,

Irene Mislej

El Regreso

*La última noche
estuve en tu escritorio, estuve
en tu cama, fui a ver tus flores,
todos los recodos
que guardaban tu recuerdo.
Las sombras cubrían la casa
que deseaste volver a ver
y tus deseos no se cumplieron.
La última noche
me vestí con tu camisa y tu saco
y yo recorrí, como si fuera tú,
los rincones que tú irías a ver
si hubieras vuelto.
Las flores siguen creciendo,
los papeles siguen en el escritorio...
Cuando bajaste a tierra
quedó enterrada mi alegría también.
Ahora soy un niño que juega a ser su padre
y se pone su ropa
y parado frente al espejo veo como
caen las cenizas de todo mi cuerpo.*

Gregor Papež (1.5.1996)

ljenje primitivnih indijanskih plemen, njihovega verovanja in mitologijo.

Svoja dognanja je objavila v vrsti knjig, kakih 20 po številu, predvsem v izdanih muzeja, pa številne članke v znanstvenih revijah tako paragvajskih kot svetovnih. Skoraj vsako leto je raziskovala na terenu tamkajšnje primitivce ter o tem objavljala poročila.

Pred nekaj leti ji je za njeno znanstveno delo častital sam predsednik paragvajске republike in jo odlikoval z visokim odličjem.

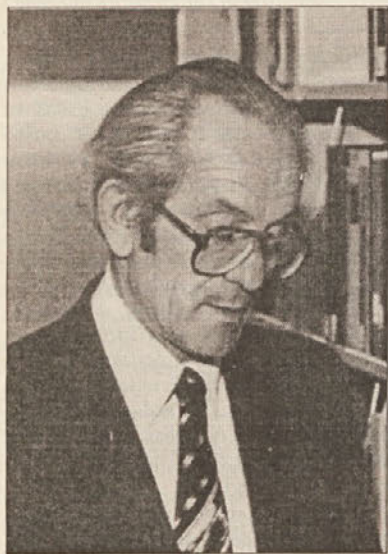
Za Slovence je napisala več člankov v Katoliške misijone, za SKA je v Vrednotah II. objavila razpravo Verovanja Indijancev Lengua, pa tudi je predavala pri kulturnih večerih SKA.

O njej so pisali dr. Tine Debeljak v Meddobju 1958 ter v Zborniku Svobodne Slovenije 1973, zadnja leta pa so pisali o njej tudi v Sloveniji. V Mladiki je Zora Tavčar objavila zanimiv pogovor z znanstvenico, ki je v zadnjem času tudi vzdrževala stike z ljubljansko univerzo.

Lahko smo ponosni na begunko, izseljenko in znanstvenico dr. Branko Sušnik, ki je s svojim delom obogatila poznanje indijanskih rodov v Južni Ameriki, tako daleč od rodne zemlje.

T.D.

Umrli je avtor Vojne in revolucije

Morda je značilno, da je že pred dobrimi štirimi meseci, 2. septembra 1995, v Združenih državah Amerike umrl znani prozaist Frank Bükvič dan po svojem 72. rojstnem dnevu, ne da bi ta žalostna vest o boleči izgubi med slovenskimi besednimi ustvarjalci, ki živijo in delujejo v inozemstvu, prodrla v širšo slovensko javnost. Ali ni taka neodmevnost izrazita značilnost današnjega položaja na relacijah domovina - zamejstvo - (bivše) zdomstvo?

Frank (Franc, Feri) Bükvič je bil Prekmurec, rojen 1. septembra 1923 v Puconcih pri Murski Soboti. Med leti 1941-1946 se je znašel v dramatičnem vrtilincu političnega in vojnega dogajanja pod madžarsko in pod nemško okupacijo Vzhodne Slovenije. Njegova življenjska zgodba se precej loči od usode glavnine slovenskih političnih zdomcev, ki so izšli iz katoliških povezav z domobranskim gibanjem. Po vojni se je vpisal na medicinsko fakulteto v Ljubljani, z že maja 1946 pobegnil v Avstrijo, živel v taboriščih in napravil doktorat iz gospodarsko-političnih ved na univerzi v Gradcu. Kmalu se je izselil v Združene države Amerike, kjer je v New Yorku desegel še doktorat iz germanistike. Ustabil se je kot profesor nemške in ruske književnosti na katoliški (jezuitski) univerzi v Fairfieldu (Conn.) kjer je tudi umrl v krogu svoje družine in najbližjih znancev.

Bükvičevo življenje je bilo že samo po sebi kot napet roman 20. stoletja. Napisati ga je hotel že kot visokošolec v Gradcu, kjer se je družil z drugim nadarjenim piscem *Ludvejem Potokarjem*, do tedaj znanim le iz medvojne *Domobranske revije*, ki pa je zgodaj ustvarjalno dozorel in prezgodaj umrl v Severni Ameriki. Bükvičev knjižni prvenec, roman *Brezdomci* (Gradec 1948), je sicer najobširnejši tekst (560 strani) iz prvega obdobja slovenske zdomske leposlovne ustvarjalnosti, vendar je še, kot piše literarni kritik dr. Tine Debeljak v *Zborniku Svobodne Slovenije 1973-1975*, "nedozorel zasutek velikega teksta iz prekmurskih protimadžarskih bojev, poln romantike, prav tako pa tudi naturalizma, toda z njim se nam je odkril nenavaden epični talent, ki se potem ni več pojavil 25 let!"

V Ameriki se je postopoma duhovno priključil ustvarjalcem pri *Slovenski kulturni akciji* v Buenos Airesu in tu leta 1973 objavil zbirko novel in črtic *Ljudje iz Olšnice*, 1979 pa ji je sledila še zbirka *Zgodbe o zdomcih in še kaj*. Posebno veliko zanimanje v zdomski javnosti pa je povzročil predvsem njegov obsežni roman v štirih delih *Vojna in revolucija*, ki je izšel na več kot 700 straneh drobnega tiska leta 1983 pri *Slovenski kulturni akciji* v Argentini.

Že leta 1991 je obsežni roman ponatisnila založba M + M v Ljubljani. Bükvič se je na kratko - s kritično zadržanostjo - mudil v Sloveniji, kjer je leta 1994 izšla še njegova leposlovna knjiga *Autobus norcev*. Kljub delno senzacionalističnemu poročanju o slovenskem pisatelju iz ZDA, čigar dela so bila širši javnosti v Sloveniji desetletja nedostopna in zaklenjena v zaprtem oddelku Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani, pa Bükvičeva literatura, ki je prej vsaj med delom slovenskih izseljencev v Argentini povzročila zaradi svoje nekoliko manj "ideološko katoliško premočrtne predanosti domobranstvu" določeno vznemirjenje, med slovenskimi bralci v Sloveniji ni zbudila kake posebne pozornosti. Morda je bila po demokratizaciji že manj aktualna, toda prej je bila prepo-vedana.

Dejstvo je, da je Bükvičev literarni opus uperjen proti diktaturam in totalitarizmu. Bolj kot notranje življenje njegovih številnih junakov se mu posrečijo opisi splošnega (zunanjega) družbenega in političnega dogajanja. Veliki epski tok njegovega romana *Vojna in revolucija* ostaja prav tako velikokrat nekako površinski, reportažno zunanji, kar pa manj moti. Kljub temu na trenutke kar v načinu scenarija za napet film ponuja vpogled v dramatično dogajanje v Sloveniji v času druge svetovne vojne.

Ob Bükvičevem vojnem romanu je literarna kritika kar preveč zanemarila nekatere njegove krajše tekste, kot jih je objavil v zbirki *Ljudje iz Olšnice* (Olšnica je staro ime za Mursko Sobotu).

Tu prikaže avtor za slovensko književnost dokaj neznan svet: razmerje prekmurskih Slovencev do tamkajšnjih Židov pa usodo Židov, preden so jih usmrtili v plinskih celicah Auschwitzta (npr. novela *Upanje*, v kateri so Židje drugače prikazani kot v narahlo antisemitskih namigih pri *Mišku Kranjcu*). Ena od novih tem v slovenski književnosti je dogajanje v slovenskem Porabju, ki ga je Bükvič dobro poznal iz lastnih izkušenj in opazovanj. V noveli *Begunec Farič*, objavljeni v zbirki *Zgodbe o zdomcih in še kaj* (ki je prevedena tudi v angleščino), je opisal za Slovence še posebej težke razmere v povojni komunistični Madžarski in preganjanje zavednih Slovencev s pomočjo tedanje madžarske politične policije AVH, kot se zrcalijo na usodi begunca Fariča, prebežnika v Avstrijo. V času madžarske ljudske vstaje v letu 1956 se vrača iz Avstrije na Madžarsko, da bi v "svobodni svet" odpeljal še svojo ženo in otroka... Značilno je tudi dramatično, kar senzacionalistično dogajanje: glavni junak je na begu priča likvidacije člana komunistične tajne policije Lošoncija, ki si mora v domačen "slovenskem" sadovnjaku, preden ga podre rafal iz hitrostrelke, sam izkupati grob.

Tretja zanimiva Bükvičeva tema pa je slovensko izseljenstvo v ZDA. V tem kontekstu je značilna novela *Pometać Marich* z rahlo post-cankarjansko sentimentalno intencijo. ("V starem kraju nisem bil pometać. Tam sem imel boljše delo.") Dikcija teh tekstov je reportažna opisno realistična, uokvirili bi jo lahko v sklop podobne prozne literature, kot jo pišejo Božidar-Ted Kramolc, Vladimir Kos in še kdo.

*

Bükvič je ustvarjal vse do konca svojega življenja. V zapuščini sta v rokopisu ostala, kot sporoča skromna beležka ob pisateljevi smrti v decembrski številki kanadske *Slovenske države* dva neobjavljena romana - in verjetno še kaj. Pisal pa je tudi eseje (npr. v argentinski reviji *Meddobje* o ruskem samizdatu) ter razprave v nemščini in v angleščini... Še nedavno je na literarnem natečaju *Slovenske kulturne akcije* v spomin Ladislava Lenčka prejel na začetku leta 1995 posebno nagrado za novelo *Oče in sin*.

Lev Detela

Tudi odbor SKA je za Bükvičevo smrt zvedel z veliko zamudo. S ponatisom pričujočega eseja (v skrajšani obliki) se hočemo od-dolžiti pisatelju za dolgoletno sodelovanje pri SKA. Njegovo zadnje pismo smo prejeli ob izidu zadnjega literarnega natečaja. Nagrada mu je bila v veliko zadoščenje spričo nezanimanja domovine za njegov opus.

V A B L J E N I

Slovenska kulturna akcija vabi:

vse kulturno čuteče, v umetnost ali znanost usmerjene rojake, predvsem mlajše, da se ji približajo in povedo svoje mnenje, svoje težnje in probleme v iskanju možnosti za uveljavitev v kulturnem ustvarjanju.

Marijan Eiletz (Tel.: 662-1623)

Vinko Rode (Tel.: 242-8061)

Andrejka Papež, referentka za mladino
(Tel.: 766-3529)

Knjige

Pogovor med prof. Vinkom Rodetom in Tonetom Brulcem avtorjem Judeževih grošev.

Prof. Vinko Rode: Kako je nastala knjiga? Ali te je kdo navdušil, da si se odločil za daljši tekst?

Tone Brulc: Nastanek knjige je zelo preprost po eni strani, po drugi je pa zamotan. Preprost zato, ker sem spraševal, če bo kaj izšlo za 50 letnico pokola domobranstva, razen kratkih spominskih člankov, pa mi ni nihče vedel povedati ničesar. Bili smo od večjega teksta bolj oddaljeni, kakor smo bili pred petdesetimi leti; to se pravi, iz emigracije nič (namerno pišem iz emigracije namesto zdomstva, ker bo zdomstvo ostalo samo še meglen pojem po zaslugi nekaterih, doma pa ima že vsa ta leta zdomstvo pomen začasnega delavstva v tujini) od doma pa še drugi nič, ker so ljudje, ki so se udeležili takrat državljanske vojne ali pomrli ali pa so tako stari, da se jim ne ljubi prijeti za pero. Po drugi strani pa je bilo pisanje tako zamotano, ker sem pošiljal, kar sem napisal z ljudmi, ki so šli v domovino, ker vsakdo ve, da pošti ni zaupati, to je bilo pa šestkrat-samizdat namesto gosizdat zaradi pošte-in od tam so mi pošiljali v popravilo, potem ko so snov stavili in lektorirali.

Golovo je, da razen par ljudi z nasprotne strani, ki so spregledali, ne bo o domobranstvu pisal nihče, čeprav je časovno ta odsek časa tako oddaljen, da se ne bi bilo treba bati ničesar, če bi imeli Slovenci pravno državo. Pisanje turistične knjige je bilo zame preizkusni kamen, da bi videl od kakšne stopnje se je uveljavila svoboda in demokracija pri tolikšni poplavi dvoumnih trditev, ki si nasprotujejo tako z desne kot leve. Knjiga je bila napisana, manjkalo ji je samo še posvetilo in že to je napisano zame s porazno trditvijo o "simboličnih pokopih, sedemkrat okleščeno lipico sprave, o času, ko je slovenski narod izločil iz vere moralo in začel na kosteh pravičnih graditi samostojno slovensko državo. Če bo šlo to posvetilo, sem rekel prof. Andreju Rotu, ki je knjigo uredil, potem verjame, da je mera svobode popolna. Torej nisem upal, da bo knjiga izšla.

Potem sem izvedel še za dva poskusa pisanja dokumentarnih besedil, ki pa so bili ponujeni "našim" založbam, te pa so jih zavrnile. Že v tem se pozna slovenski značaj: najbolj zavzeti in goreči so manj demokratični kot pa sami komunisti! Seveda tukaj govorim v jeziku zdomstva: Rot-komunist! Brulc-komunist!

Rode: Kam uvrščáš Judeževe groše, so spomini, je roman?

Brulc: Kot literarno zvrst bi jo menda res uvrstil med romansirano kroniko velikega časa, kot je knjigo označil Marijan Ozvald v Novi zavezi, vendar to velja samo za Dolenjsko od Trebnjega do Kostanjevice, Primorske še videl nisem, Štajersko pa spotoma prekoračil. Hutor Tatarski in stanica Veščenskaja Mihaila Solohova opisujeta samo delček velike Rusije, vendar za opis takratnih razmer zadoštuje samo ta roman. Tam najdete življenje pred revolucijo, potem veliko domovinsko vojno z začetkom in potekom revolucije, prav tako njenim koncem. Še pred leti so trdili, da je Tihi Don spisal beli kozaki, tako lahko trdijo tudi za mene, da sem črpal iz rdečih virov. Ti so pa po vseh revolucijah enaki - poznaš eno, poznaš in lahko pišeš o vseh!

Zmota! Bil sem od začetka pri organizaciji desne ilegale, ko so fantje dobili pozivnice in še pet ur potem, ko je podpolkovnik Emil Cof v Vetrinju povedal zbranim častnikom prvega pešpolka, da so nas Angleži nesramno izdali in da naj se razkropimo. V toliko so Judeževi groši spomini, okrnjeni zavestno, čeprav resnični. Popolne resnice nisem zapisal, ker je resnica tistega časa tako grozna, da presega domišljijo.

Je roman in tudi ni roman, ker sem moral pri večini poglavij razložiti okoliščine in osebe, ki bi morale dejanje same pognati naprej, namesto tega sem se pa moral zamuditi pri teh opisih, ki jih bo večina bralcev vzela za ideološko nategovanje ali celo za propagando. Nedolžen sem tako pri eni kot drugi stvari!

Rode: Kakšna je osrednja tema, kje in kdaj poteka dejanje?

Brulc: Začetka in celotnega poteka revolucije - državljanske vojne - pri nas ni obdelal nihče, ker od prve podgorske desničarske ilegale ni ostal nihče pri življenju, še manj pa da bi bil vsaj pri glavnih, odločilnih momentih zraven kot osebni udeleženec. Dosti je bilo propagande in laži na partizanski strani, ni jih pa manjkalo tudi na naši. Ne gre, da bi ostal dober z Bogom in hudicem ali da bi verjel v dvojno resnico pri Judeževih groših. To

je moj del resnice, ki sem ji bil jaz priča. Ne vse resnice! ker vse nisem poznal, kakor je niso poznali tisti, ki so padli na naši ali nasprotni strani.

Mnenja se delijo po tolikih letih in tudi takrat so se že delila, tako na naši kot na nasprotnikovi strani. V četrtem delu Judeževih grošev, ki bo izšel še letos, nosi eno poglavje naslov iz govora starca Zosime iz Bratov Karamazovih: Vsi smo krivi za vse, tudi če nismo, priznajmo vsaj tisto, česar smo krivi. Niso bili na desnici sami svetniki in nobenega zločinca, niso bili na levici sami zločinci in nobenega poštenega človeka. To bi bila srčika romana, iz katere pa izstopajo stranske epizode tega velikega časa, ki ga ne smemo zatajiti pred našimi potomci, ampak skušati razčistiti in priti do vse možne resnice, čeprav bo koga zbolelo. Dokler pa bo koga zbolelo, je dokaz, da ni še vse izgubljeno, da ni ves narodni organizem gnil, kajti gnilo meso je neobčutljivo. Šel bo tisti, ki ga bo zbolelo in začel iskati resnico, da bi sestavil resnični mozaik zgodovine tistega časa. V novo življenje je treba stopiti z jasno zavestjo storjenih napak in zločinov. Do sedaj se mi najbolj ogabno zdi, ko slišim pokroviteljsko očetovski glas naših vodnikov, ki nam priporočajo: "Ne glejte na stran, ne glejte nazaj! Samo naprej, naprej naj bo uprt vaš pogled!"

Da, da! Če bi šlo res samo za nedolžen preprič med fanti, med dvema ljubljanskima družinama. Za strašno smrt doanjst tisoč mladih ljudi po vojni malega naroda gre, če izvzamemo vse druge, ki so padli tu ali tam. Za tragedijo malega naroda gre, ki se je bil po prsih z svojo kulturo in krščanstvom. Za tragedijo, ki se jutri lahko ponovi, saj je moral poslušati nad petdeset let samo floskule tistih iz vrha.

Rode: Ali nastopa v knjigi kot Judež kakšna znana oseba, stranka, organizacija, ustanova?

Brulc: Na našo 33. četo, Frankičevo, kakor druge dolenske čete s poveljstvom v Novem mestu sta poveljstvo in Narodni odbor menda pozabila, kot sta pozabila l. 1943. Dolenjske čete so odrinile proti Koroški čez Štajersko, takrat je pa že prvi transport ljubljanske smetane bil na poti v Italijo. Od 11. maja pa vse do 24. maja 1945 so domobranci in drugi civilni begunci gnili na Vetrinjskem polju in žrli meso napol gnilih mul. Kaj res ni bilo med temi, še bolj pa onimi drugimi, ki jih je desnica pošiljala v Italijo že pred koncem vojne, prav nikogar, ki bi mogel ali hotel obvestiti na smrt obsojeno vojsko: Razbežite se! V smrt greste!

Prišel sem v Vetrinje 23. maja in prav tistega dne je odstopil angleški premier Churchill. Sedaj govorimo o partizanih, ki so prodali Koroško za domobrance, o angleški izdaji, o židovski zaroti in poveljstvu, ki je izročilo domobrance v roke njihovih morilcev, o srbskih četnikih, ki so pred časom odšli s položajev, o tem, da niso "zavezniki" marali nič slišati, da bi Balkan in barbarski Vzhod vdrli v Srednjo Evropo, o predhodnih pogodbah v Jalti, Moskvi in Potsdamu, toda bojim se, če bi pregledali in analizirali seznam beguncev iz prvega transporta, bi prišli do čudnih zaključkov. Judežev je bilo več, pravo barvo so pa pokazali šele po petdesetih letih, ko se jim je kar nenadoma tako mudilo do sprave, da so na njen proces čisto pozabili.

Iz Vetrinja nas je tisto noč odšlo 48, prišli pa smo ena tretjina v Monigo. Pred nami je prišel Milan Prešeren in še nekdo drug, in je ta smetana, ki se je celo vojno skrivala za našimi hrbtji, da so ohranili čiste roke, premlatila oba. Gorečneži so nas mislili celo vtakniti med primorske begunce, da si rok ne bi omadeževali in da bi še naprej ostali načelno enotni. Tudi za njih smo bili bela svojati, ki bo morala pasti v večjo slavo Boga po vojni, če že ni marala pasti na slovenskem Alcázarju-Turjaku!

Ne bi škodilo pobrsniti, kateri so bili tisti "pobožni in načelni", ki so nam na vrat obešali udbovske poveljnike taborišč, tako da so vsako novico izvedeli v Ljubljani prej kot pa v taborišču samem. Tudi v Argentini v prvih letih zdomstva ni bilo dosti drugače, pokazalo se je to pa še posebno pred in po "spravi". Domobranstvo je bilo žrtvovano čisto zastoj, ker so imeli samo komunisti od tega dobiček; s pokolom domobranstva jim je uspelo ustvariti tak teror, da se ga narod ni rešil še do danes.

Nemajhen delež krivde nosi pri tem tudi katoliška Cerkev. Smešne in naivne izjave cerkvenih dostojanstvenikov, naših vodilnih doma in v tujini, ponižno prosjačenje in valjanje pred udbaškimi mogotci so končno ubili zaupanje vanje, prav tako kot v preoblečene partije.

Le divin pres s'assied

Quand la licrière du tourbillon versee
Et seron faces de leur manteaux couverts
La République par gens nouveaux vexee
Lor blancs et rouges iugeront a l'envers.

O knjigi Rude Jurčeca

Spoštovani gospod urednik!

Dne 22. januarja sem prejel izvod knjige Ruda Jurčec, Blaženost in bridkost zapisanih besed. (Izdajatelj Knjižnica Fr. Ks. Meška, Ormož). Imenitno opremljeno knjigo kazi nekaj stvari - posledice silne razdalje med mano-urednikom in ostalimi sodelavci. Po domenu je bila moja naloga seznam izbranih spisov, prikaz Jurčevega življenja in potrebne pripombe. V tiskarsko delo nisem imel nobenega vpogleda. Tako je v knjigo zašlo nekaj hujših in več manjših napak. Prav bi bilo, da bi bili bralci nanje opozorjeni. Zato se obračam na Vas s prošnjo, da objavite popravke.

Namesto citata na str. 7 bi morala stati Pojasnila: prilagam jih na koncu. Po članku "Okvir našega dela" je treba črtati spisa "Še nekaj o Pregljevem zborniku" (str. 23) in "Pomenek z blagajnikom Slovenske kulturne akcije" (str. 23-25).

Namesto članka "Draga postaja zelo draga" (str. 143) je urednik določil članek "Kontinent - katalizator Evrope" (iz iste številke Sija 22, 1974).

Prvi del naslova članka "Pax Sovietica..." mora biti citat "Komu bije plat zvona (Hemingway)" - kot je pravilno v Kazalu.

Podnaslov **Avtodafe tri... tri... tri** (str. 181) mora biti modnejši - odgovarja podnaslovu **Uboga Tilika** (str. 148).

Med tiskarskimi pogreški sta najhujša: na str. 14, 24. vrsta od spodaj: "z brezbržno pasivnostjo" (prav: brezbrežno); in na str. 49, 7 vrsta od spodaj "napraviti" (prav: zapraviti).

Nekaj drugih: str. 52 (11 od zgoraj) "Mejniški" (prav Majniški); str. 104-5 "Majesté" (prav Majesté); str. 107 in 110 "popotnica" (prav "potnica"); str. 142 (spodaj) X. (prav IX.);

(Pojasnilo, na str. 7)

Pričujočim Jurčevim izbranim spisom je urednik dal naslov **Blaženost in bridkost zapisanih besed**, kakor je Jurčec naslovlil 3. poglavje (str. 87-124) drugega dela Luči in senc, 1966.

(Nadaljuje iz prejšnje strani)

Božje je čisto blizu nas.

Ko bo nosilnico prevrnil vihar

In ko bodo obrazi zaviti v haljo

*Republika oskrunjena z novimi ljudmi,
takrat bodo bele in rdeče zmotno sodili.*

Tekst je iz stare francoščine in zato nima naglasov, slog je nejasen, nalašč zatemnjen, skloni nedograjeni ali pa so starinsko uporabljeni. Pesnitev je stara samo petsto let in sem vse napake pustil, kakor sem jih našel v izvorniku. Zmotno? Morebiti z nasprotujočimi se sodbami! Da, bele in rdeče! Če bi Judeževi groši pripomogli vsaj malo k večji javnosti in resnici, bi bila s tem že izpolnjena moja naloga.

Opomba:

Vprašanja izhajajo iz nepoznanja knjige, saj je po štirih mesecih prišlo do nas samo par izvodov, in to s tako visoko poštnino, da je ni vredno pošiljati po pošti. Draga je nam prišla demokracija in svoboda in tudi doma se jim že kolca. Kokodajsanje o svobodnem pretoku idej in misli pa nično zavijanje laži in hinaščine v staniol papir pa prepustimo drugim, ki so za to plačani.

Tone Podgorc

BLAŽENOST IN BRIDKOST

ZAPISANIH BESED

Kot naslov zaglavja - stalne rubrike - najdemo **Obraze in obzorja** od 3. letnika Glasu (št. 5, 1. maja 1955). Drug tak naslov (**Svetá ideje in dejanja**) se pojavlja od 5. številke 13. letnika Glasu (1966), nato v Siju. Naslov **Črke, besede, misli** je bil v rabi že od prvega letnika Meddobja (1954). Urednik je navedene naslove porabil za razčlenitev izbranih člankov in esejev. Pod **Obraze in obzorja** je uvrstil slovenske teme; pod **Svetá ideje in dejanja** mednarodne, pod **Črke, besede, misli** pa štiri spise s področja literature. To skupino sklepa **Postskriptum**.

Naslove: **Naše delo v veliki republiki svobodnih duhov** (Obrazi in obzorja);

Pomlajeni leninizem pa progresivni katolicizem (Svetá ideje in dejanj);

"Laicirana" teologija in "sakralizirana" politika (Svetá ideje in dejanj)

je dal urednik. V originalih je stal samo skupinski naslov.

Kratice: Glas - Glas Slovenske kulturne akcije,

Mbd - Meddobje,

Sij - Sij slovenske svobode.

Kulturna kronika

Kulturna sezona v naši skupnosti se je začela letos razmeroma zgodaj, še poleti. V dobri meri je le-ta potekala v znamenju kulturnih izmenjav z matico.

Gorniški večer v Našem domu v San Justo je v glavnem ponovil program bariloškega slavlja, ko so ob važni obletnici SPD otvorili nov bivak Slovenia na gori Capilla. Gornike iz Celja je spremljal tudi pesnik Tone Kuntner. Recitiral je pesmi iz zbirke O domovina.

Z lutkarji iz Maribora so se začeli sobotni tečaji osnovnošolcev - in sicer z igro Mala čarovnica. Pozneje so nastopili še po krajevnih domovih z ljubko predstavo Uganke, zanke, zavozlanke.

Rektor mariborske Univerze dr. Ludvik Toplak se je tudi mudil med nami. Na slovenski ambasadi ga je pozdravil novodošli veleposlanik dr. Janez Žgajnar in se na ta način predstavil večini navzočih. Ob tej priložnosti je bilo govora predvsem o možnostih izmenjav z matico na vzgojnem polju, tako profesorjev kot študentov.

V mestnem gledališču Gral. San Martín je predstavilo dramo Roberto Zucco Mladinsko gledališče iz Ljubljane. O tem spodaj.

Končno obisk dr. Capudra ob priliki knjižnega sejma v Bs. As. Govoril je za argentinsko publiko na dan, ki je bil imenovan za slovenskega (día de Eslovenia) na temo Palabras congeladas. Na povabilo ZS je dr. Capuder predaval v petek 26/4 v Slov. hiši; tema: Slovenci in evropske perspektive. Predavanje je bilo sicer zelo strnjeno - potreba bi ga bilo znova prebrati - a zelo domiselno posejano s prisposodobami. V razgovoru se je veleposlanik izkazal kot zelo prodoren v analizah in posrečen v sintezah. Čeprav ni iz vrst profesionalnih diplomatov je vsekakor široko razgledan po svetovni politični pozornici, pa ne samo po sedanjih, ampak ima, kot humanist, tudi globlje razumevanje zgodovinskega dogajanja: namreč smisel za gotove stalnice v politični zgodovini narodov, smisel za genezo sedanjega stanja.

Naj bo ta kronika dokaz v koliki meri naša skupnost "diha" z matičnimi pljuči, odn. vdihava triglavski kulturni kisik. Drugače je bilo pred dvajsetimi leti (1976). Sem pa tja se je pojavila kaka lastovka iz Severne Amerike, napr. Mauser, Velikonja. Nato, nekako pred desetimi leti se je odprla zatvornica izmenjav, ko sta nas obiskala Korošča Vospornik in Zerzer. Po Lenčkovi zaslugi so se potem obiski vrstili že kar redno. Upamo, da sedanja kulturna izmenjava poteka v obojestransko obogatitev.

Med tolikšno prosvetno dejavnostjo je bilo tudi od domače žetve nekaj snopov dobrega zrna.

Zadnje dni marca je SGBA uprizorilo Antona Čehova Češnjev vrt na odru Slov. hiše v hvalevredni izvedbi. Režiral je Maks Borštnik. Na Veliki petek pa je isto gledališče gostovalo v mestu Mar del Plata s predstavo Križevega pota, tokrat v režiji Lojzeta Rezlja.

Končno naj omenimo še domobrantsko proslavo. Spominjski govor je imel naš predsednik arh. Marijan Eiletz, odr-

ski prikaz pa je pripravil Frido Beznik z odlomki iz poetične drame Franceta Papeža *Gozd*. Kot smo že navajeni od Beznika, je tudi tokrat izvrstno pripravil zborovske in solo recitacije, tako da je Papeževo besedilo zadobilo potreben zanos in dramatično težo. Odlično izvajanje!

Pietetno vzdusje se je stopnjevalo ob petju sanhuškega mladinskega zbora, tako pri maši kot potem v dvorani, tokrat samo v moških glasovih. Ko so med recitacije vpletli venček narodnih, vmes tudi tisto žalostno *Atek je padel*, so razlili po dvorani tak val miline, da se je marsikatero oko orosilo. Ob trpkem spominu - a tudi od sreče, ko nam mladina pričara milostni trenutek katarze.

Kaj reči o sanhuških mladincih? Dobesedno, kot Argentinci pravijo o mitičnem Gardelu: Que canta cada día mejor. Zgolijo tako lahkotno, ubrano, živahno in občuteno, da je vsaka njihova pesem kar biser umetnine.

Prvi letošnji kulturni večer pod okriljem SKA je bil v soboto 4. maja v običajnih prostorih. Dr. Andrej Fink je razvijal vprašanje O novi svetovni ureditvi. Zadeva je spet postala aktualna ob potresu, ko se je sesul sovjetski imperij, kar je tudi pomenil -simbolično- padec berlinskega zidu. Takrat je ameriški predsednik Bush uporabil gornji izraz, zakaj starega "reda" je bilo konec. Konec mrzle vojne, konec nore tekme velesil v oboroževanju, ki je, kot je izgledalo, edino moglo obdrževati krhko ravnotežje med blokoma. Konec svetovne ureditve, ki je slonela na medsebojnem strahu. Prav po starem reku: Si vis pacem, para bellum.

Kaj pa zdaj? Konec zgodovine? Predavatelj nas je popeljal prek zgodovinskih poljan od Pax Romanae do polpreteklosti. Tako smo skupno ponovili kaj se je dogajalo na svetovnem odru, torej za publiko. Težje je kaj reči, kaj se dogaja za kulisami. Ali morda, kdo piše libreto temu ali onemu političnemu glumaču, ki ga občudujemo na odru. Tudi v tej smeri je potem padlo nekaj vprašanj. A večina le-teh se je sukala okrog neznanke, ki je "nova ureditev". Na čem bo slonela? Če naj nam bo zgodovina učiteljica, potem ne kaže biti veselo optimističen.

Roberto Zucco v Teatro M. G. San Martín

Mladinsko gledališče iz Ljubljane se je na svoji južno-ameriški turneji ustavilo za štiri dni (od 11. do 15/4) v BA in sicer z delom francoskega avtorja Roberto Zucco.

Kot navaden gledalec, nereden obiskovalec gledališča, po možnosti ljudskega ali klasičnega, kaj naj rečem o predstavi?

Da je bilo igranje brezhibno, prepričljivo, dovršeno v svoji posebni tehniki, a delo popolnoma nerazumljivo, pa ne zaradi neznanja jezika (kot so se pritoževali tukajšnji kritiki), ampak zaradi nore dinamike dogajanja (naglica, vzporedne zgodbe idr.). Ni več enotnega argumenta, ampak le blazno tekanje, beganje, včasih razgrajanje - v kletke ujetih ljudi. Poleg tega je dogajanje vpeto v ritem in zvok hard-rocka, ki se imensko dobro ujema z dramo, namreč "demolition group". Vse vodi v končno uničenje, v popolno opustošenje medčloveških odnosov. Vmes je komaj nekaj lirčnih vložkov (harmonika, piščal, labodja erotika, roža kot izraz ljubezni), na splošno pa je dejanje divje agresivno, noro, brezglavo, obnašanje skrajno prostaško. Edini zakon, ki še velja je zakon močnejšega, zakon džungle. Ženske so poniževane in izrabljane, človek je le še predmet, kvečjemu sredstvo. Vseskozi se čuti ujetost, brezizhodnost, nasilnost, nevzdržnost v kletkah obupa. Obzorja ni, nihilizem vse preplavlja. Vzdušje je čisto nečloveško, ali če hočete, preveč človeško, sadistično nasilno preko vseh meja, prav kot v tolikih ameriških filmih. Tehnika tega gledališča je menda bliže video-clip-u kot tradicionalnemu odru. Vse je razdrobljeno na delce - časovne, prostorske in argumentalne -, katere je zelo težko zložiti v pomensko celoto. Zgodbe kot take osebno nisem dojel. Videl sem le nori ples, orgijo človeške mizerije: zablude in nesreče in kar temu sledi. Ali kot bi rekel J. P. Sartre: El infierno son los otros.

Vir

Odmevi

Slikar s tragično razsežnostjo

Slikar Ivan Bukovec - slovenske gore list - razstavljal v Zavodu sv. Stanislava.

V *triju pred galerijo Staneta Kregarja v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu je bila od 28. septembra 1995 do nedelje, 8. oktobra razstava olj in akvarelov slovenskega slikarja in kiparja Ivana Bukovca. Naš rojak se je nesrečnega leta 1945 zaradi nasilja odtrgal od domačega gorenjskega gnezda in stopil na pot v neznanu.*

Leta 1949 je pristal v Buenos Airesu v Argentini. Tam je končal umetniško šolo Slovenske kulturne akcije, ki so jo vodili akademska slikarka Bara Remec, akademski kipar France Ahčin, slikar Milan Volovšek in umetnostni zgodovinar Marjan Marolt. Po končani šoli se je Ivan Bukovec posvetil umetniškemu ustvarjanju, in to svoje poslanstvo uresničuje v daljni Pampi še danes. Umetniška dela ustvarja v prostem času, sicer pa se preživlja z rezbarstvom in dekoracijo pohištva.

Na odprtju razstave, 28. septembra letos, so spregovorili direktor Zavoda sv. Stanislava prof. dr. Borut Košir, dr. Ivan Sedej ter Boštjan Kocmur, predsednik Društva Slovenija v svetu, ki je predstavil Bukovčeve slikarske in kiparske dosežke.

Ivan Bukovec je bil rojen leta 1932 v Brezovici pri Sv. Katarini, v Buenos Airesu pa je bil dolgoletni scenograf slovenskega gledališča ter ilustrator knjig in revij. Kot slikar in kipar je opremil številne cerkve in kapele. Njegova dela krasijo zasebne umetniške zbirke v Argentini, Braziliji, Kanadi, ZDA, Nemčiji in Sloveniji; krasijo pa tudi cerkve in kapele, med njimi slovensko cerkev Marije Pomagaj in Marije Kraljice v Slovenski vasi. Ivan Bukovec je član Slovenske kulturne akcije v Argentini, in sicer vodi likovnega odseka. Svoja dela je predstavil na številnih skupnih razstavah v Argentini. Umetnika odlikuje skrbna grafična modelacija oblik, zahtevno poudarjene barvističnosti in obsežnem slogovnem spoznanju.

Iz neskončnega prostora zajame en del: v njem pa združuje naravo, človeka, vsemirje. Le-to je v njem: človek je del njega sam. Bukovčeva dela v mnogočem predstavljajo že izpiljenega umetnika poetičnega realizma s poduhovljeno vsebino in sodobno izraznostjo. Ivan Bukovec se uveljavlja med skupino zdamskih umetnikov, ki jih poleg individualnih stremljenj družijo tudi določena skupna zdamska umetnostna usoda in globoka zavest ter potreba po ustvarjanju, četudi v svetu. Umetniku, ki se ni mogel vključiti v slogovni razvoj v domovini, je bilo dosegljivo idejno bogastvo, problemska sproščenost ter rast umetniške kakovosti v ameriškem kulturnem svetu.

Kot je ob odprtju Bukovčeve razstave dejal dr. Ivan Sedej, ima Ivan Bukovec tragično dimenzijo, ki je umetniki pri nas ne poznajo, hkrati pa ima njegovo slikarstvo tudi slovenske značilnosti. Nato je opisal način Bukovčevega ekspresionističnega izražanja in priznal, da je to slikar, ki sodi v skupnost slovenskih slikarjev.

Višek priznanja pa Bukovcu pomeni, da je razstavo obiskal dr. Sedej, ki mu je v svojem govoru ob odprtju razstave izrazil priznanje, o katerem je razmišljal, odkar je končal umetniško šolo.

Bukovčeva dela so bila v Sloveniji zdaj prvič razstavljena. Akvarele (eden njegovih akvarelov je bil že razstavljen v Argentini in dobil pohvalno nagrado) namerava razstaviti tudi v Argentini. Ves čas, pravi Bukovec, ki ga bo v prihodnje "ukradel", bo poleg svojega osnovnega poklica porabil za slikanje in kiparstvo.

Ob najinem srečanju na razstavi je želel, da ob objavi tega prispevka vključimo njegovo hvaležnost, ki je namenjena: profesorici Bari Remčevi, Francetu Ahčinu in Društvu Slovenija v Svetu.

Marija Primc

Šmarnogorski vestnik (Vinotok '95)

CORREO ARGENTINO	TARIFA REDUCIDA CONCESION 232
V. SEC. 6 CORRE CENTRAL	R. P. I. 201692

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. GLAS es propiedad de la Acción Cultural Eslovana. Ramón L. Falcón 4158. (1407) Buenos Aires, Argentina. Urejuje ga tajništvo (Vinko Rode, Tine Debeljak, Milena Ahčin). Director: el secretario (Vinko Rode). Tisk / impreso en: Editorial Báraga del Centro Misional Báraga, Colón 2544. (1826) Remedios de Escalada, Buenos Aires, Argentina. Izhajanje GLASA SKA denarno podpira Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. Vsa nakazila na ime in naslov: Alojzij Rezelj, Ramón L. Falcón 4158. (1407) Buenos Aires, Argentina.